

Recenzovaná publikace se zabývá předpisy České republiky, kterými stát zajišťuje realizaci náboženské svobody jednotlivců a jejich sdružení v rámci svého školského systému a práv občanů a ostatních obyvatel na vzdělání a informace v oblasti náboženské a teologické.

Jde o první monografické zpracování uvedené látky týkající se právní úpravy na území České republiky a současně první dílo v české odborné literatuře, které se uvedenou problematikou zabývá komplexně.

V úvodu nazvaném „Obsahové a časové vymezení“ je vysvětlen smysl uvedeného bádání v rámci právní disciplíny zvané konfesní právo. Vysvětluje následně rozdělení celého díla do **tří kapitol**:

- o **církevních školách**, tj. školách církevních zřizovatelů,
- o **vyučování náboženství** na všech školách, tedy bez rozdílu zřizovatele, a konečně
- o **teologických fakultách** na univerzitním stupni a bohosloveckých seminářích.

Každá z kapitol se vrací k roku 1918, kdy byl zřízen samostatný československý stát, jako k výchozímu časovému bodu. Vzhledem k tehdejší recepci právního řádu předlitavské části rakousko-uherské monarchie do právního řádu české části Československa jsou ovšem probírány i předpisy od účinnosti liberální ústavy monarchie z roku 1867, květnových zákonů 1868 a „velkého školského zákona“ Hasnerova z roku 1869. V oblasti úpravy postavení bohosloveckých fakult a seminářů jsou reflektovány dokonce ještě starší normy, a sice z let 1849 a 1850, jako výsledek revolučních změn po roce 1848 a nastávající Thunovy školské reformy. Pokud jde o postavení školství evangelického a židovského, publikace se dotýká samotných kořenů právní úpravy z doby toleranční.

Jednotlivé kapitoly probírají vývoj za první republiky československé, za nacistické okupace během druhé světové války, v krátkém období obnovy demokratického státu v letech 1945–1948 a za komunistické diktatury v letech 1948–1989.

Těžšíste výkladu každé kapitoly je v popisu převratných událostí po obnově demokracie po „sametové revoluci“ na konci roku 1989. Popisuje zákonodárný vývoj v ČSFR a od roku 1993 v samostatné ČR. Podrobně je popsán současný stav.

V závěrečné části **první kapitoly** je vysvětleno zvláštní postavení škol, jejichž zakladateli se po převratu z roku 1989 staly církve a jejich složky (diecéze, řády a kongregace, církevní obce). Jejich postavení je značně odlišné od církevních škol z dob před jejich likvidací v roce 1950, které měly vesměs charakter škol soukromých. Dnes tvoří církevní školy v České republice zvláštní kategorii, stojící uprostřed mezi školami veřejnými a soukromými, ale s postavením blízcím se školám veřejným. Jejich celkový počet asi 130 odpovídá přibližně předválečnému stavu. Přibližně 70 % církevních škol je založeno subjekty římskokatolické církve, ostatní založily subjekty evangelických a jiných církví. Dvě školy jsou zřízeny pražskou židovskou obcí.

Ve **druhé kapitole**, pojednávající o výuce náboženství, si autor všimá rozdílu mezi školní výukou náboženství, k níž má přístup každý zájemce bez ohledu na vyznání, a katechezí uvnitř církví, která je určena věřícím. Školní výuka náboženství byla v českých zemích tradičně předmětem povinným pro děti členů církví, a to až do roku 1952 (de lege až do roku 1953). Od sovětské „osmiletkové“ reformy v roce 1953 byla vládnoucím komunistickým státem, postaveným na ateistických principech, náboženská výchova ve školách nejen nepovinná, ale výslovně zatlačována do pozadí. Děti, které od té doby byly na náboženskou výchovu svými rodiči přihlašovány, byly postupně stále více společensky postihovány. Od převratu 1989 je náboženství ve školách nadále nepovinným předmětem,

avšak děti již postihovány nejsou a jeho výuka je dokonce zaručena předpisy ústavního práva (Listinou základních práv a svobod). Přesto se jeho organizaci nepodařilo církvím dosud dostatečně zajistit. Do budoucna autor dává přednost jiné formě nepovinné náboženské výuky, a sice modelu alternativní výuky náboženské výchovy a religionistiky jako povinně volitelných předmětů (případně alternativě náboženská výuka – etika), tedy systému, který se uplatňuje na Slovensku, ve státech Beneluxu a ve Španělsku. Autor uvádí na s. 182 svého pojednání: „Pokud by se [model povinně alternativní výuky] uplatnil, umožnil by rozprostřít výuku náboženské výchovy, respektive religionistiky [či etiky] rovnoměrně v celém rozvrhu. Dnes probíhá výuka náboženství v České republice často ve středu odpoledne. Z organizačního hlediska by mohli učitelé náboženství být ve větším počtu zaměstnáni ve školách, a to na plný, případně poloviční úvazek.“

Na konci **třetí kapitoly**, v pojednání o soudobých teologických fakultách na veřejných univerzitách v České republice, věnuje autor stejnou pozornost katolické, evangelické i husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy, Cyrilometodějské teologické fakultě Palackého univerzity v Olomouci a Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Upozorňuje čtenářskou veřejnost, že každá z těchto fakult má kromě studentů, kteří se připravují na duchovenský úřad, několikanásobně větší počet „laických“ studentů, a dokumentuje jejich studijní program.

V **závěru** celého díla autor vybízí rodiče, žáky, studenty, absolventy teologických fakult i vedení církví k většímu zájmu o výuku náboženství ve školách. Zvýšení počtu zájemců o tuto výuku by přispělo k „rozšíření všeobecné vzdělanosti národa v tomto směru, a tím i znalostí o jedné z konstitutivních oblastí euro-americké kultury“.

Publikace je určena široké čtenářské obci jak z řad pedagogů a organizátorů školství, tak z řad všech, kdo se zajímají o správu školství obecně, jakož o náboženskou výuku, katechezi a organizaci teologického studia speciálně.

A nakonec důležité upozornění týkající se nově vydaného **dotaku**: Do původního vydání knihy *Církve a české školství* z počátku září 2011 nebylo z důvodu plánovaného rozsahu možno připojit již připravené právní dokumenty (zákony, předpisy a směrnice), ze kterých autor ve svém díle vychází a které cituje. Ty však byly dodatečně vydány jako samostatná chrestomatie pod názvem JUDr. Zábaj Horák, Ph.D.: *Církve a školství. Vybrané dokumenty ke studiu českého konfesního práva*, ISBN 978-80-87146-57-6, 134 s. Vydalo je ediční středisko Univerzity Karlovy v Praze, Právnické fakulty, v edici Scripta Iuridica, jako svazek č. 12, v dubnu 2012. Obsahuje soubor výňatků z dokumentů z oblasti církevního školství, výuky náboženství ve školách a postavení teologických fakult ve třech oddílech odpovídajících členění původního spisu, s vysvětlujícími nadpisy, pořízenými autorem. Některé starší texty nelze dohledat na internetu a byly autorem i jeho spolupracovníky do chrestomatie přepsány.

Zábaj HORÁK: *Církve a české školství. Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti.* Grada, Praha 2011, 264 s., ISBN 978-80-247-3623-5.

prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera

Jiří Raimund TRETERA, Záboj HORÁK: *Slovník církevního práva*. Grada, Praha 2011, 152 s.

V minulém roce vyšla péčí nakladatelství Grada v edici věnované náboženské problematice relativně útlá publikace *Slovník církevního práva*. Přesto tato publikace obsahuje přes 1600 hesel, k nimž je podána základní informace o jejich významu, a lze ji proto bez pochybností označit za práci encyklopedického charakteru.

Úvodem, než přejdeme k vlastnímu obsahu slovníku, pár slov o jeho autorech: Oba autoři vyučují církevní právo (a právo konfesní – oba pojmy jsou

ve slovníku samozřejmě vysvětleny) na Právnické fakultě Univerzity Karlovy; profesor J. R. Tretera nepřetržitě od obnovení jejich svobodné výuky v roce 1990, Záboj Horák je jeho žákem a dlouholetým spolupracovníkem. Oba autoři se kromě univerzitní výuky věnují rovněž vedení české Společnosti pro církevní právo (otevřené nejen odborné, ale i laické veřejnosti) a vydávání jediného českého specializovaného časopisu pro dané obory, *Revue církevního práva*.

Co do rozsahu se *Slovník církevního práva* samozřejmě soustřeďuje na pojmy církevního práva katolické církve, práva

kanonického; jak autoři upozorňují v předmluvě, je to dáno jeho objektivním významem v této církvi. Autoři nicméně neopomíjejí ani právo jiných církví a z důvodu širších souvislostí zahrnují do slovníku také některá hesla týkající se židovského a islámského náboženství (slovník například obsahuje hesla „košer“ a „halal“). Jsou do něj rovněž zahrnuta hesla, která lze považovat za obecně právní, vysvětlující například pojmy jako „právníká osoba“, „legisvakance“ atd.

Slovník se neomezuje pouze na pojmy právní, ale v jednotlivých heslech jsou vysvětlovány i související, i když přísně vzato mimoprávní skutečnosti. Slovník tedy v rámci jednotlivých hesel podává také výklad některých liturgických pojmů, pojmů už pouze historických atd.

Je evidentní, že největší přínos slovníku tkví v jeho širokém záběru, jak to ostatně platí pro každé dobré encyklopedické dílo. Slovník tedy nemá nahrazovat podrobnější odborné monografie, ale zaplnit mezeru v dosavadní české knižní produkci věnované církevnímu právu, kdy – přestože je církevnímu právu i právu konfesnímu věnována pozornost – pro potřebu první základní orientace dosud chybí odpovídající nástroj. Tento nástroj v podobě slovníku získáváme.

Na závěr lze vyjádřit naději, že četba slovníku nebude „jen“ získáním prvotní informace o konkrétním pojmu, ale vzbudí i hlubší zájem o studium církevního práva. K tomu by měl přispět i jasný a přehledný výklad jednotlivých hesel, jenž patří mezi nezanedbatelné přednosti této publikace.

Stanislav Pšenička

V publikaci naleznou zájemci přehled vývoje výukových metod, podrobně se seznámí s metodami tradičního vyučování i s inovativními metodami.

Množství vhodně volených názorných příkladů přispívá k tomu, že text je velmi čtivý a živý. Výborně poslouží každému, kdo pracuje v pedagogické oblasti, včetně katechetů. Tuto 155stránkovou knihu malého formátu doplňuje související literatura i rejstříky.

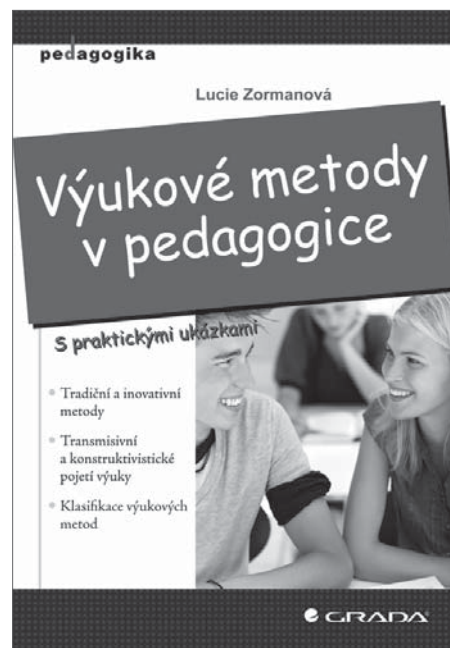
Eva Bartoňová

Hodnocení Katechetického střediska AP

PRO	PROTI
+ vhodné pro začínající i zkušené pedagogy	- v historické části mírně nepřesné interpretace dobových reálií
+ velké množství literatury a přehledné rejstříky	
+ praktické příklady	

**95 %
doporučujeme**

Recenze a hodnocení vznikly na základě našich odborných a praktických zkušeností k orientaci katechetů a rodičů. Nechceme tím nikoho zavazovat ani nahrazovat církevní schválení.

Lucie ZORMANOVÁ: *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada, 2012.

Převzato ze stránek Katechetického střediska Arcibiskupství pražského (<http://adks.apha.cz/Aktuality/vyukove-metody-v-pedagogice/>)